

RAD ARHIVA SR HRVATSKE U 1962 GODINI

VANJSKA SLUŽBA. Uz vođenje redovnih evidencija (kartotečno kazalo republičkih registratura, dosijei za pojedine registrature, matični listovi za iste, i sl.) glavna je pažnja bila usmjerena daljnjem obilasku registratura, te su izvršena 154 takva obilaska. Preporučene mjere za poboljšanje stanja građe provedene su u 23 registrature. Uz to je izrađen i razaslan registraturama pod nadzorom, poseban Uputnik o prirastu građe za razdoblje 1959-1961. g.

Osim ovih mjera izrađena je i analiza rezultata izvršenih pregleda u registraturama, te je dostavljena republičkim organima i organizacijama, kako bi poduzele potrebno za pravilno čuvanje registraturne i arhivske građe na terenu. Pri tom im je naročito skrenuta pažnja na premali broj postupaka škartiranja, što stvara sve veće poteškoće pravilnom održavanju građe koju treba trajno čuvati. U ovoj radnoj godini bilo je i opet svega 9 prijavljenih postupaka škartiranja, od čega 6 dovršenih.

Nastavljena je suradnja s administrativnom inspekcijom organa opće uprave u pravcu nadzora nad registraturama. Zajedničkom suradnjom pripremljena su i Uputstva o primopredaji arhiva ukinutih narodnih odbora. U nastavku ranijeg rada, održani su seminari o registraturnom i arhivskom poslovanju sa službenicima republičkih privrednih i društvenih organizacija. Nadalje, u vezi savremenih problema s registraturnom građom pripremljena su dva referata i to: o mehanografskim sredstvima u administraciji, te o osnivanju službi dokumentacije kod narodnih odbora.

U vezi izrade arhivskog zakonodavstva NR Hrvatske pripremane su teze, referati i prednacrti za provedbene propise novog arhivskog zakona. Posebna je pažnja obraćana izradi Pravilnika o škartiranju, u koju svrhu je održan i diskusioni sastanak sa stručnjacima iz Državnog arhiva LR Slovenije.

Regionalnim arhivima pružana je pomoć putem: davanja predavača na kotarskim seminarima za rukovođe registratura; upućivanja arhivista radi instruktaze (naročito u Bjelovar, Sisak i ostale novoformirane arhivske ustanove); primanjem arhivista s terena na praksu u ovom Državnom arhivu, a posebno onih iz: Dubrovnika, Slavonske Požege, Karlovca, Slavonskog Broda, Pazina, Rijeke, Splita i sabirnog centra u Križevcima. Uz to im je pomoć pružana u raznim pitanjima i pismenim putem.

U ovoj godini preuzeta je u ustanovu po službenoj dužnosti ova građa: 67 svezaka matičnih knjiga; 587 svežanja spisa i 1022 lista zapisnika.

Darovanjem od privatnika je primljeno: 4 kutije razne građe; 1368 kom. raznih dokumenata, 3 fotografije i 19 fotokopija pisama.

Otkupom je preuzeto: 3700 folija dokumenata; 192 fotografije; 13 notesa — dnevnika i 192 kom. razne građe (karte, crteži, stampata i sl.).

SREĐIVANJE GRAĐE U ARHIVU.

a) rad na starijoj građi: Od pojedinačnih fondova sređivani su Slavonsko-srijemska generalkomanda, te spisi gospoštije Modoš. Sav ostali rad bio je posvećen dovršenju inventara i vodiča za sve fondove i zbirke u spremištima. Taj glavni posao je i dovršen. Preostaju jedino još neke sitnije dopune za spremište na Marulićevom trgu.

b) rad na novijoj građi: Kod pojedinačnih fondova dovršeni su glavni poslovi sređivanja za: Namjesništvo, Namjesničko vijeće, Zemaljske komisije pri spomenutim organima, Modruško-riječku županiju, Pokrajinsku upravu i za zbirku

stampata. Dovořeno je razvrstavanje arhivske mase »Ogulinska regimenta«. Nastavljen je rad na razvrstavanju arhivske mase »Poljoprivreda«.

I ovdje je međutim glavni posao bio u dovršavanju inventara i vodiča za sve fondove i zbirke u spremištima. Taj glavni posao je i dovršen. Preostaju tek neke manje dopune. Uglavnom je završeno i prepisivanje na stroju izrađenih inventara i vodiča.

Poslovi na ovom glavnom zadatku izrade inventara i vodiča za sve fondove i zbirke u svim spremištima ove ustanove, u cjelini uzevši, odvijali su se dobro i uspješno. Poteskoća je bilo zbog tehničkih uslova rada i vremenskih prilika (posebno hladnoće), koje su otežavale rad u samim spremištima. Cistopisi inventara i vodiča završit će se u toku prvog polugodišta 1963.

Izrađeni inventari omogućit će da ustanova konačno registrira svoju građu kod Zavoda za zaštitu spomenika kulture. Pored toga on će i po svojoj formi biti službeni imovnik za društvenu imovinu pohranjenu u ovom Arhivu, a prema propisima koji će uskoro biti i objavljeni. Ostali podaci prikupljeni u okviru ovoga posla, uz inventarske podatke, poslužit će boljem čuvanju, zaštiti i manipuliranju gradom, lakšem i preglednijem snalaženju u spremištima. Konačno, preko vodiča dat će se razmjerno vrlo dobar putokaz naučnim istraživačima i drugim interesentima, koji su do sada bili ograničeni na šturi i nepotpuni inventarski popis i na usmene informacije arhivista.

Radi ispravki i dopuna Registra dokumenata za historiju radničkog pokreta i SKJ pregledavana je grada iz perioda NOB-e te je izrađeno novih 1553 regesta za dokumente iz tog perioda.

POPULARIZACIJA ARHIVSKE SLUŽBE I SURADNJA S NASTAVOM

Izložba »Kroz historiju pisanog dokumenta« bila je otvorena do aprila t. g. Zatim je u zajednici s Povijesnim muzejem Hrvatske, Maticom Hrvatskom i Institutom za historiju države i prava priređena zajednička izložba povodom 100-godšnjice Narodnog preporoda u Dalmaciji i Istri, u prostorijama Povijesnog muzeja Hrvatske. Ta je izložba bila otvorena do novembra t. g. U međuvremenu, a po dogovoru o zamjeni izložbi, prenesena je iz Državnog arhiva NR Srbije u Beogradu izložba »Licej, velika škola i beogradski univerzitet«, te postavljena u prostorijama ovog Arhiva, gdje je još uvijek otvorena. Preko 1200 đaka i studenata posjetilo je izložbe, razgledavalo ustanovu i upoznalo se s njenim zadacima.

U ustanovi je održan tečaj srednjovjekovnog latinskog jezika za studente i mlađe arhiviste. Sveučilišna nastava koristila je također ovaj Arhiv za razne oblike seminarskog rada. Studenti, naročito oni historijske grupe, uzimani su na honorarni rad radi pomoći u sređivačkim poslovima i upoznavanja s arhivskom gradom i službom.

Vršena je propaganda za arhivsku službu i putem štampe i radiotelevizije.

NAUČNI RAD I PUBLIKACIJE

U čitaonici ustanove radilo je 149 naučnih radnika, koji su proveli na radu ukupno 1155 radnih dana, a dato im je na korištenje: 3379 kutija, 46 svežnjeva, 1353 kom. grafike i geografskih karata i 410 protokola arhivske građe.

Stručni službenici ovoga Arhiva izradili su niz članaka i studija za savezni časopis »Arhivist« i za »Arhivski vjesnik«, kao i za druge publikacije.

Pripremljen je za štampu sv. IV-V »Arhivskog vjesnika« kao i publikacija »Korespondencija Frana Supila«. Započeta je priprema teksta za IV svesku »Zaključaka Hrvatskog sabora«.

RESTAURACIJA I FOTOSLUŽBA

Za potrebe ovog Arhiva restaurirano je 1177 listova županijskih protokola, te jedna geografska karta od 84 sekcije. Za Arhiv u Dubrovniku restaurirano je 481 list notarskih knjiga. Za Arhiv u Rijeci 6 isprava na pergameni i 1 pečat. Za Arhiv u Zadru 466 listova notarskih spisa. Za Arhiv u Pazinu 339 listova notarskih spisa. Od ukupno 2570 jedinica 490 je laminirano. Uz to je 8 restauriranih protokola uvezano. Za potrebe biblioteke Medicinskog fakulteta u Rijeci izvršeni su popravci na 7 knjiga iz XVI i XVII st.

Utvrđen je postupak za premazivanje prozorskih stakala na spremištima radi zaštite građe od djelovanja direktnog sunčanog svijetla. Izvršena je dezinfekcija spremišta u Visokoj ul. Pružena je stručna pomoć laboratoriju Muzeja radničkog pokreta i narodne revolucije u Novom Sadu. Nastavilo se sistematskom kontrolom vlage u glavnim spremištima.

U fotolaboratoriju izrađeno je ukupno 32081 mikrosnimka, od čega 14600 po narudžbi stranaka a ostalo za vlastite potrebe zaštite originala. Uz to je izrađeno 831 kom. fotokopija, od čega 697 po narudžbi stranaka.

BIBLIOTEKA

Knjižni fond povećan je za 183 djela u 270 svezaka, od čega kupnjom 71 djelo, zamjenom 59 i poklonom 53. Biblioteka je primila ukupno 98 časopisa i 6 novina. Od časopisa su 42 domaća i 56 stranih, od čega kupnjom 23 domaća i 6 stranih, a zamjenom 19 domaćih i 50 stranih časopisa. Zamjena se vrši sa 38 domaće i 60 stranih ustanova.

Dovršena je revizija B-odjela knjižnice. Napisano je 2125 novih kartica. Složen je alfabetski i stručni katalog B-odjela knjižnice od ukupno oko 7000 kartica.

Stalno je dopunjavana arhivistička bibliografija iz domaćih i stranih časopisa, uz ostali tekući rad u biblioteci.

OSTALI RAD

Referada radnog staža rješila je svih primljenih 127 molbi, te svih 78 zahtjeva za posudbu građe sa strane državnih organa i ustanova.

Savjet ovog Arhiva održao je ukupno 6 sjednica razmatrajući: izvještaj o radu za god. 1961; plan rada za god. 1962; tromjesečne izvjestaje o radu u toku godine; završni račun za g. 1961; finansijski plan za god. 1962; položajne plaće službenika i uopće sve personalije i sl. Svojim sugestijama, uputama i zaključcima, a zalazeci u sva bitnija pitanja iz života i rada ustanove, Savjet je u mnogome doprinjeo ostvarenim rezultatima rada.

Ustanova je uzela učešća u izradi novog arhivskog zakonodavstva NR Hrvatske, kao i pripremama referata za sjednice Arhivskog savjeta NRH. Zatim se os rado na razradi novog platnog sistema; data su razna stručna mišljenja i informacije raznim naučnim ustanovama i organizacijama (republičkim i saveznm), ostalim ustanovama i pojedincima. Nadalje, pomoću posebnih investicionih sredstava, dodijeljenih ovom Arhivu, uređena su i opremljena nova spremišta u zgradi na Jezuitskom trgu. Konačno, stručni službenici održali su ciklus predavanja iz arhivistike u Institutu za historiju radničkog pokreta u Zagrebu, te uzeli učešća na četiri razna savjetovanja arhivista u zemlji (republička i savezna).

ZAKLJUČAK:

Može se reći da je i ova radna godina bila uspješna po ostvarenim rezultatima rada. Pri tome svakako treba naglasiti značenje dovršenja glavnih poslova na općem inventaru i vodiču, a isto tako i rad na izradi republičkog arhivskog zakona. Ovim je rezultatima nesumljivo razrađena vrlo važna osnova za postizavanje još uspješnijeg rada u slijedećim radnim godinama.

L. Stulli

RAZVOJNI PUT HISTORIJSKOG ARHIVA U SPLITU

Historijski arhiv u Splitu je relativno mlada ustanova. Osnovan je 1952. godine pod nazivom »Arhiv grada Solita«. Njegovim osnivanjem započelo je ustvari prvi put organizirana društvena briga nad zaštitom i prikupljanjem arhivskog materijala na području srednje Dalmacije, području historijski bogatom političkim i kulturnim zbivanjima.

Doduše i prije toga vremena, koncem 19. i početkom 20. stoljeća, bilo je u ovome gradu pojedinaca, kulturnih i javnih radnika koji iz naučnih pobuda poklanjaju arhivaljama punu pažnju. Zahvaljujući njima, a poglavito dru Franu Buliću, poznatom arheologu i dugogodišnjem upravitelju Arheološkog muzeja u Splitu, te prof. Dušanu Mangjeru, upravitelju Gradske biblioteke u Splitu, sakupljeno je u tim ustanovama prilično vrijedne arhivske građe i arhivskih zbirki, koje su većinom pripadale pojedinim društvima i istaknutim pojedincima.

Iza drugog svjetskog rata arhivske zbirke i pojedine dokumente sakupljalo je uglavnom Muzej grada Solita, ali nesistematski, i samo onaj materijal koji se odnosio na historiju Splita.

Makar je, eto, bilo hvalevrijednih nastojanja, ona ipak nisu mogla imati većih rezultata na spasavanju i zaštiti arhivske građe na širem frontu. A kako nije postojala posebna arhivska ustanova, dogodilo se što se neminovno moralo dogoditi u burnim godinama dvaju svjetskih ratova da je mnogo arhivskog materijala propalo, nestalo ili se oštetilo. Pri promjenama vlasti naročito su stradali arhivi državnih ustanova, posebno oni u sudovima, tužilaštvima i organima javne sigurnosti koje je okupator namjerno uništavao ili sobom odnosio. Za vrijeme drugog svjetskog rata bio je namjerno spaljen cijeli arhiv Splitske općine da ne bi pao u ruke okupatora.

Iza oslobođenja pak bilo je dosta uništavanja registraturne građe likvidiranih poduzeća i ustanova, naičešće predajem te građe u otpadna poduzeća. Ovo je bio povod da je Muzej grada Solita 1951. započeo s radom na prikupljanju ugrožene arhivske građe. Za prikupljanje i smještaj arhivske i registraturne građe bila mu je ustupljena sjeverozapadna kula Dioklecijanove palače, tzv. Armirova kula. Za taj težak i obiman posao bila su u početku određena dva lica, od kojih jedan administrativne struke, a drugi fizički radnik.

U kratko vrijeme dopremljen je u pomenutu kulu veliki kvantum građe dobrim dijelom nesređene i ispreturane, u hrpama i sanducima. I iz dana u dan su nadolazili jedan za drugim manji i veći fondovi, cjeloviti ili u dijelovima. U takvoj situaciji neminovno se nametnula i potreba postepenog sređivanja te obimne građe i njene dalje arhivističke obrade. A da bi se ovi poslovi mogli sistematski i stručno obavljati, došlo se do zaključka da je nužno pot-